

Окремі аспекти методичного забезпечення дослідження спеціальних технічних засобів для негласного проникнення до публічно недоступних місць, житла або іншого володіння особи

Igor Mustyats

судовий експерт, Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0942-0469>, e-mail: igor.zvm@gmail.com

Розглянуто проблему розмежування законного користування засобами відкриття замків і спеціальними технічними засобами. Проаналізовано недоліки методичного забезпечення та обґрунтовано необхідність запровадження уніфікованих рекомендацій для експертної практики.

Ключові слова: СТЗ; замки; експертиза; методика; проникнення.

Certain Aspects of Methodological Framework for Examining Special Technical Means Used for Surreptitious Entry Into Publicly Inaccessible Locations, Dwellings, or Other Property Owned by an Individual

Ihor Mustiatse

The paper discusses the issue of distinguishing between the lawful use of lock-picking tools and special technical means. Shortcomings of methodological support are analysed, and the need to introduce standardised recommendations for forensic expert practice is substantiated.

Keywords: STM; locks; forensic examination; methodology; entry.

На сучасному етапі розвитку техніки спостерігається стрімке поширення технічних засобів, за допомогою яких можна відкрити механічні замикаючі пристрої (замки) з подальшим проникненням на об'єкт. Такими інструментами широко послуговуються як правоохоронні органи в межах їх компетенції під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, так і суб'єкти господарювання, що надають послуги з аварійного відкриття замків на законних підставах (наприклад, у разі втрати ключів власником або виникнення надзвичайних ситуацій), а також значний обіг таких засобів з метою скоєння злочину (незаконного проникнення).

Водночас окремі такі засоби можуть належати до спеціальних технічних засобів (далі — СТЗ) негласного отримання інформації, обіг яких обмежено, а незаконне користування якими підпадає під дію ст. 359 Кримінального кодексу України [1]. У зв'язку із цим особливою актуальністю набуває проблема чіткого розмежування легітимного

й незаконного застосування таких засобів з метою несанкціонованого проникнення на об'єкти.

Аналіз чинного нормативно-методичного забезпечення свідчить, що загальна методика й методичні рекомендації з дослідження СТЗ [2; 3] здебільшого орієнтовані на визначення функційних можливостей і конструктивних особливостей таких засобів, проте не містять уніфікованого алгоритму проведення дослідження та не деталізують порядку проведення дослідження у вирішенні питання щодо їх належності до СТЗ.

Це зумовлює необхідність удосконалення методичного забезпечення в зазначеній сфері.

Сьогодні існує велика кількість технічних засобів для проникнення на об'єкти, які за своїми характеристиками та функційним призначенням можна поділити на окремі типи. Складність ситуації полягає в тому, що суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність з аварійного відкриття замків,

можуть ненавмисно послуговуватися інструментарієм, що підпадає під категорію СТЗ для негласного отримання інформації, право на застосування яких мають винятково правоохоронні органи. У зв'язку із чим виникає потреба в розробленні методичних рекомендацій, які деталізували б порядок проведення дослідження технічних засобів щодо їх належності (неналежності) до СТЗ.

Застосування таких рекомендацій дасть змогу відокремити засоби побутового або галузевого призначення від СТЗ (зокрема, у разі звернення підприємців до експертних установ) і запобігти порушенням законодавства.

Із метою вирішення зазначеного питання та на підставі узагальнення практичного досвіду експертної діяльності Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України розробив, зокрема, методичні рекомендації «Дослідження СТЗ негласного проникнення на об'єкт шляхом відмикання механічних замикаючих пристроїв», які внесено до Переліку рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз [3—5].

Зазначені рекомендації передбачають загальні засади проведення судових експертиз та експертних досліджень і встановлюють послідовність їх стадій із застосуванням відповідних методів дослідження. Вони орієнтовані на виконання експертного завдання — належності (неналежності) технічних засобів відмикання механічних замикаючих пристроїв до СТЗ.

Методичний підхід ґрунтується на інтеграції положень постанови Кабінету Міністрів України (далі — КМУ) від 22.09.2016 р. № 669 «Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації» [6], загальної методики «Експертиза спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації» (zareєстрована в Реєстрі методик проведення судових експертиз 28.01.2022 р., реєстраційний код 17.0.05) [2], ДСТУ 9249:2023 «Спеціальні технічні засоби для зняття інформації з каналів зв'язку та інші технічні засоби негласного

отримання інформації. Основні терміни, визначення понять і класифікація» [7] та окремих методик, що регламентують дослідження СТЗ, із одночасною конкретизацією процедур дослідження саме засобів негласного проникнення на об'єкти, що забезпечує:

- системність і послідовність експертного дослідження;
- комплексний аналіз конструктивних особливостей, функційних можливостей та експлуатаційних характеристик об'єктів дослідження;
- формування об'єктивних і науково-обґрунтованих висновків.

Практичне значення названих рекомендацій полягає в можливості чіткого відмежування технічних засобів, які є виробами побутового або галузевого призначення, від СТЗ.

Отже, розроблення та впровадження спеціалізованих методичних рекомендацій щодо дослідження спеціальних технічних засобів для негласного проникнення на об'єкти є важливим етапом удосконалення судово-експертної практики. Вони формують уніфікований підхід до проведення досліджень і сприяють підвищенню достовірності висновків експерта.

Водночас зазначені методичні рекомендації ґрунтуються на практичному досвіді дослідження окремих об'єктів (зокрема, автомобільних «автодекодерів»). З огляду на значне різноманіття технічних засобів для відмикання замикаючих пристроїв, їх класифікацію за видами та способами користування ними, чинні методичні рекомендації потребують перегляду й удосконалення.

Тож загальне методичне забезпечення за цим напрямом СТЗ не є вичерпним і підлягає подальшому розвитку з урахуванням практичного досвіду, динаміки технічного прогресу та змін у нормативно-правовому регулюванні.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
2. Експертиза спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації : заг.

- метод. / Укр. НДІ спецтехніки та судекспертиз СБУ. Київ, 2021 // Реєстр методик проведення судових експертиз : вебсайт. Реєстр. код 17.0.05 від 28.01.2022. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Віднесення засобів до спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації за документальними матеріалами : метод. рек. / Укр. НДІ спецтехніки та судекспертиз СБУ ; викон.: В. С. Серьогін, О. В. Токар, І. О. Кирилюк, В. Г. Семенов, В. В. Шарко. Київ, 2014. 9 с.
 4. Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз : наказ Мініюсту України від 30.07.2010 р. № 1722/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1722323-10#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
 5. Дослідження СТЗ негласного проникнення на об'єкт шляхом відмикання механічних замикальючих пристроїв : метод. рек.
 6. Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації : постанова КМУ від 22.09.2016 р. № 669 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
 7. ДСТУ 9249:2023 Спеціальні технічні засоби для зняття інформації з каналів зв'язку та інші технічні засоби негласного отримання інформації. Основні терміни, визначення понять і класифікація : затв. наказ. ДП «УкрНДНЦ» від 21.08.2023 р. № 220 [Чинний від 01.04.2024]. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=104418 (дата звернення: 12.04.2026).